

STRATEGJIA PËR GRATË NDËRMARRËSE NË KOMUNËN E DRENASIT PËR PERIUDHËN 2017-2022

Përgatitur nga:

Nazmi Pllana

Kosovo Center for Business Support

Tetor 2016

Prishtinë

Përmbajtja e Strategjisë për Femrat Ndërmarrëse në Komunën e Drenasit për Periudhën 2017 – 2022 është përgjegjësi e KCBS dhe nuk pasqyron doemos pikëpamjet e USAID apo Qeverisë së Shteteve të Bashkuara.

Strategjia për Gratë Ndërmarrëse në Komunën e Drenasit për Periudhën 2017 – 2022 është produkt i projektit “Ta ndryshojmë Kosovën duke Fuqizuar Gruan” në kuadër të programit Angazhimi për Barazi, i financuar nga Agjensia e Shteteve të Bashkuara për Zhvillim Ndërkombëtar – USAID, mbikëqyrur nga Qendra e Trajnimeve dhe Burimeve për Avokim – ATRC dhe implementuar nga Kosovo Center for Business Support – KCBS.

1. BAZA E PROBLEMIT

Edhe pse viteve të fundit Republika e Kosovës ka shtuar përpjekjet në promovimin dhe avancimin e barazisë dhe mos diskriminimit, e në veçanti avancimin e pozitës së gruas, megjithatë vazhdon të përballet me shumë sfida sa i përket shfrytëzimit të plotë të potencialit të grave në tregun e punës dhe në ekonomi në përgjithësi.

Edhe pse barazia gjinore, garantimi i të drejtave dhe mundësive të barabarta është aspekt fundamental i qeverisjes, i garantuar me Kushtetutën e Republikës së Kosovës dhe Ligjet në fuqi, megjithatë, në praktikë është shumë më sfiduese për gratë që t'i gëzojnë dhe t'i ushtrojnë këto të drejta. Niveli i pjesëmarrjes së grave në vendimmarrje dhe pozita e tyre në shoqëri varet kryesisht nga pozita ekonomike që ato kanë. Raportet dhe studimet e publikuara nga organizata ndërkombëtare dhe lokale flasin për numër simbolik të grave që janë pronare në biznes, me vetëm 15%-17% në nivel vendi. Të dhënat tregojnë se pavarësisht politikave dhe legjislacionit të miratuar në nivel nacional, përmirësimi i pozitës së gruas, fuqizimi dhe motivimi i tyre për t'u marrë me biznes nuk mund të sigurohet pa krijimin e politikave lokale, të cilat duhet të krijohen dhe miratohen nga vetë komunat sipas specifikave që kanë.

Sipas raportit të Bankës Botërore, bizneset e grave në Kosovë kryesisht janë krijuar nga nevoja për të siguruar mirëqenien e familjeve të tyre për dallim nga bizneset e grave në Evropë dhe Azinë Qendrore (EAQ), ku për së paku 50% të arsyeja e krijimit është mundësia për zhvillim¹.

Sipas një raporti të Bankës Botërore, në fushën e ndërmarrësisë, prezenca e gruas është shumë e vogël (rreth 11%) në krahasim me mesataren e vendeve të rajonit (rreth 33%) dhe mesataren e globale (rreth 38%). Në Kosovë deri në fund të vitit 2013, janë regjistruar mbi 128,000 biznese, prej të cilave vetëm 11.04%, ose 14,168 biznese janë në pronësi të grave, tetë herë më pak se bizneset në pronësi të burrave - 114,173.

Raporti i Bankës Botërore "Të bërit biznes" i vitit 2014 identifikon Kosovën si një prej 10 shteteve më të mira reformuese në vitin 2013, me reforma të realizuara në 3 nga 10 tregues të të bërit biznes (hapja e biznesit, marrja e lejeve të ndërtimit dhe regjistrimi i pronës)² duke e përmirësuar efektivisht rangimin e Kosovës nga vendi i 96-të në 2013 në vendin e 86-të në 2014. Sidoqoftë, Kosova vazhdon të jetë e pllakosur në ekonomi të dobët, papunësi e varfëri të madhe. Nga këndvështrimi gjinor, gjendja ekonomike e tanishme shpalosë hendeqe të mëdha gjinore në një varg faktorësh që kontribuojnë në rritje ekonomike: punësimi, udhëheqja, pronësia e biznesit dhe qasja në financa.

Studimi i fuqisë punëtore të Kosovës në 2012 ka nxjerrë disa statistika që flasin mjaft për hendekun gjinor në punësim, duke përfshirë:

- Më pak se një në pesë (17.8%) femra në moshë pune janë aktive në tregun e punës, krahasuar me më shumë se gjysmën e meshkujve (55.4%) në moshë pune;
- Në mesin e fuqisë punëtore, papunësia është shumë më e madhe të femrat sesa meshkujt (40.0% krahasuar me 28.1%); dhe
- Shkalla e punësimit të femrave në moshë pune është vetëm 10.7% krahasuar me 39.9% për meshkujt.

¹ Banka Botërore. Dallimet Gjinore: Arsim, Shëndetësi dhe Mundësitë Ekonomike. Prishtinë: Banka Botërore, 2012

Mos-prania e grave në tregun e punës është rrjedhojë e kushteve joadekuate të punës (për shembull, nuk ka orar fleksibil të punës) dhe faktit se punëdhënësit shfaqin rezerva kur bëhet fjalë për punësimin e grave të reja, të cilat janë në moshën për t'u bërë nënë, duke u nisur nga pushimi i gjatë i lehonisë i paraparë me Ligjin e punës të Kosovës, barra e kostos së të cilit sipas ligj bie më së shumti mbi punëdhënësit. Veç kësaj, qasja e grave në punësim pengohet edhe nga shpalljet diskriminuese për vende pune që mund të përcaktojnë se “grave të cilat aplikojnë të mos jenë mbi moshën 30 vjeçare.”

Gratë kosovare përbëjnë vetëm 0.3% të menaxherëve të lartë nëpër kompanitë private, përqindje kjo ndër më të ulëtat në vendet e Evropës dhe Azisë Qendrore, ku gratë përbëjnë mesatarisht 20% të menaxherëve të kompanive. Një studim i Odës Ekonomike të Kosovës në vitin 2012 i grave në pozita vendimmarrëse në sektorët publik dhe privat ka gjetur se nga 71 kompani private (kryesisht ndërmarrje të vogla dhe të mesme (NVM)) që përfaqësonin katër sektorë (TIK, turizmi, bujqësia dhe financat), grave u ishte besuar vetëm një mesatare prej 4.2% e pozitave vendimmarrëse.

Rezultatet e anketimit të prezantuara në raportin e vitit 2014 “Femrat dhe biznesi: Barazia gjinore në biznes” përgatitur nga projekti “Programi për përmbarim dhe legjislacion komercial” (CLE) dhe financuar nga USAID kanë dalë disa nga këto përfundime: shumica e personave të anketuar besojnë se të dy gjinitë kanë qasje të barabartë në mundësitë për punësim, dhe se si meshkujt ashtu edhe femrat mund të jenë njëjloj efektivë si udhëheqës biznesi. Pengesat kryesore për pjesëmarrjen e femrave në biznes që janë përmendur në këtë raport janë: përgjegjësitë e posaçme të femrës ndaj familjes, mungesa e mbështetjes së nevojshme për biznes siç është mungesa e traditës së femrës që bën biznes, mungesa e ndihmës shtetërore, mundësitë më të vogla për përkrahje financiare nga bankat dhe çështja e pronësisë, përkatësisht çështja e trashëgimisë për femrat.

Të dhënat e raportit “Femrat, biznesi dhe ligji 2014” të Bankës Botërore për vitin 2013, që vlerëson dallimet përballë ligjit midis meshkujve dhe femrave në këto kategori: qasjen në institucione, shfrytëzimin e pronës, gjetjen e vendit të punës, ofrimin e lehtësirave për punë, historikun e mirë të huamarrjes, shkuarjen në gjykatë, si dhe mbrojtjen e femrave nga dhuna, ka gjetur se 10 nga 143 vendet që kanë qenë pjesë e studimit, përfshirë Kosovën, nuk bënë asnjë dallim gjinor në aspektin juridik.

Në pozitë veçanërisht të pafavorshme ndodhen femrat ndërmarrëse në zonat rurale. Një studim i bërë në vitin 2006 tregon se shumica e femrave ndërmarrëse “bëjnë biznes nga shtëpitë e tyre, më pak se 5 për qind udhëtojnë jashtë fshatit për të shkuar në punë, 77 për qind ua lënë në dorë gjithë vendimet e rëndësishme për biznesin anëtarëve meshkuj të familjes, dhe vetëm 13 për qind kanë deklaruar që jetojnë kryesisht nga të ardhurat e tyre personale.” Lënia e vendimmarrjes në duart e bashkëshortit, bijve ose vëllezërve nuk është diçka e pazakontë për femrat ndërmarrëse kosovare. Në një anketë me 1,450 femra të cilat janë pronare biznesi, 25% të atyre që janë bashkëpronare në biznes kanë raportuar se nuk marrin vendime për biznesin e tyre dhe se shumë prej tyre vendimmarrjen ua kanë lënë në dorë bashkëshortëve (50%) dhe vëllezërve (20%).

2. DOKUMENTET BAZË

Bazë për hartimin e kësaj strategjie kanë shërbyer: dokumenti Strategjia Kombëtare për Zhvillim Ekonomik 2016-2020, Strategjia për zhvillimin ekonomik lokal të komunës së Drenasit 2015-2019, përfundimet e dala nga takimet me Rrjetin joformal të grave të komunës së Drenasit, përfundimet e dala nga takimet e Grupit të përbashkët punues komunë-shoqëri civile për zhvillimin e strategjisë, si dhe debati në punëtorinë e organizuar nga Qendra Kosovare për Përkrahje të Biznesit (KCBS)

Strategjia Kombëtare për Zhvillim Ekonomik 2016-2020²

Në janar të këtij viti, qeveria e Kosovës miratoi Strategjinë Kombëtare për Zhvillim Ekonomik 2016-2021. Qëllimi i kësaj strategjie është që t'i adresojë pengesat kryesore për zhvillimin e Kosovës dhe të caktojë një listë të prioritetëve të larta për zhvillim.

Përzgjedhja e prioritetëve dhe masave të SKZH është bërë duke u bazuar në dy parime të përgjithshme. Parimi i parë është nevoja për të siguruar norma vjetore më të larta të rritjes ekonomike. Kjo nënkupton nevojën për rritjen e të ardhurave, e për rrjedhojë edhe të punësimit dhe të mirëqenies për qytetarët e Kosovës. Parimi i dytë është nevoja që paralelisht me rritjen ekonomike të sigurohet edhe kohezion shoqëror dhe gjithëpërfshirje, gjë që nënkupton mospërrjashtimin e grupeve të caktuara të shoqërisë nga përfitimet e rritjes ekonomike. Gjithëpërfshirja është e domosdoshme jo vetëm për shkak se është parakusht për drejtësi shoqërore dhe kohezion, por edhe për shkak se si e tillë ajo mundëson rritje më të madhe dhe më të qëndrueshme ekonomike.

Strukturalisht, strategjia është e ndarë në katër shtylla tematike: kapitali njerëzor, sundimi i ligjit dhe qeverisja e mirë, zhvillimi i industrive konkurruese, si dhe zhvillimi i infrastrukturës.

Prandaj, në pesë vitet e ardhshme, strategjia synon që të orientojë politikën në drejtim të kthimit të fuqisë punëtore të Kosovës në motor të zhvillimit. Këtë do ta bëjë duke i adresuar mangësitë e sistemit arsimor si dhe duke e shfrytëzuar kapitalin njerëzor të diasporës për transferim të njohurive. Investimet në kapitalin njerëzor do të japin rezultatet e tyre në faza të mëvonshme, por kthimi në investime është i sigurt.

Për këto arsye, strategjia synon që të rris përkrahjen e shtetit për biznese dhe për të mirën e qytetarëve, në mënyrë që të stimulohen investimet dhe kështu të mundësohet rritje më e lartë ekonomike dhe trajtim të barabartë të të gjithë qytetarëve para institucioneve të shtetit. Për këtë arsye, janë paraparë masa që do të synojnë forcimin e sistemit të të drejtave pronësore dhe do ta përshpejtojnë zgjidhjen e rasteve nga ana e gjykatave.

Për këto arsye, strategjia synon që të rris përkrahjen e shtetit për procesin e ri-industrializimit në Kosovë, në mënyrë që ndërmarrjet tona private dhe publike të mund të rriten dhe të kalojnë në aktivitete me vlerë të shtuar më të lartë dhe të prodhojnë mallra të tregtueshme apo shërbime për eksport. Kjo do të thotë, mes tjerash, krijimin e lehtësirave dhe ofrimin e stimuljeve për investitorët strategjikë dhe për projekte dhe nisma që e rrisin konkurrueshmërinë e ndërmarrjeve, sidomos për arritjen e standardeve të cilësisë për eksport.

² Qeveria e Kosovës. Strategjia Kombëtare për Zhvillim Ekonomik 2016-2020. Prishtinë, 2016

Për këto arsye, strategjia synon që t'i orientojë resurset financiare të shtetit drejt ndërtimit të asetëve strategjike të infrastrukturës të cilat do të jenë në funksion të zhvillimit. Në sektorin e energjisë, çështja e sigurisë së furnizimit do të adresohet përmes ndërtimit të kapaciteteve të reja të bazuara në linjit, ndërkohë që do të shqyrtohen mundësitë për përdorimin e burimeve të ripërtërishme nga uji dhe biogasi.

Strategjia për zhvillimin ekonomik lokal të komunës së Drenasit 2015-2019³

Strategjia për Zhvillim Ekonomik Lokal e komunës së Drenasit për vitet 2015-2019, ka për qëllim mobilizimin e kapaciteteve komunale në promovimin e qëndrueshmërisë të zhvillimit ekonomik lokal. Strategjia është hartuar në pajtim të plotë me nevojat reale të qytetarëve të kësaj Komune, për promovimin e një dinamike zhvillimore të sektorit privat, me qëllim të zbatimit të planeve dhe projekteve duke u bazuar në potencialet zhvillimore dhe avantazhet konkurruese të kësaj komune në krahasim me komunat e tjera. Komuna e Drenasit, nëpërmjet promovimit të investimeve vendore dhe të huaja, është e interesuar që të gjenerojë vende të reja të punës dhe të ngrisë mirëqenjen e qytetarëve të saj.

Hartimi i kësaj strategjie është bazuar në shtyllat kryesore të Zhvillimit Ekonomik Lokal si në vijim:

1. Promovimi i Zhvillimit Ekonomik përmes Fuqizimit të Sektorit Privat;
2. Avansimi i Kapaciteteve Administrative dhe Infrastrukturore Komunale;
3. Avancimi i Sistemit Shëndetësor, Arsimor, Kulturor dhe të Mirëqenjes;

Synimet strategjike të komunës së Drenasit janë:

- Zhvillimi i bujqësisë përmes përmirësimit të kushteve të përshtatshme dhe infrastrukturës, ngritjes së kapaciteteve të grave për kultivimin e kulturave të ndryshme bujqësore, mbështetjes sektoriale dhe zhvillimit të bujqësisë intensive.
- Promovimi i zhvillimit ekonomik dhe krijimi i mundësive për sektorin privat duke krijuar ambient të përshtatshëm të të bërit biznes dhe tërheqjes së investimeve vendore dhe ndërkombëtare.
- Ndërtimi i mëtutjeshëm i infrastrukturës urbane dhe rurale me kujdes të veçantë në ruajtjen e ambientit dhe tokave bujqësore;
- Zhvillimi i mëtutjeshëm, avancimi dhe menaxhimi efikas i kapaciteteve profesionale të
- Administratës lokale si dhe modernizimi i infrastrukturës teknike;
- Promovimi i iniciativave publiko-private dhe projekteve ndër-regjionale, bashkëpunimet dhe ndërkombëtarizimi i sektorit privat dhe atij ekonomik
- Zhvillimi dhe avancimi në ngritjen profesionale të sistemit të Arsimit
- Ofrimi i mbështetjes dhe qasjes efikase në shërbimet e kujdesit shëndetësor parësor për qytetarët si dhe rritjen e mirëqenies së tyre
- Adresimi i nevojave të qytetarëve përmes zhvillimit dhe ofrimit të programeve sociale që promovojnë barazinë, integrimin dhe fuqizimin e të gjitha shtresave sociale dhe punësimin

Komuna e Drenasit është themeluar para Luftës së Dytë Botërore si njësi sociale, politike dhe administrative e veçantë. Komuna e Drenasit shtrihet në qendër të Kosovës, me një pozitë shumë të mirë

³ Komuna e Drenasit. Strategjia për zhvillimin ekonomik lokal të komunës së Drenasit 2015-2019. Drenas, 2014

gjeografike, gjë që i mundëson asaj të jetë më afër çdo qendre të madhe industriale dhe tregtare që operon në qytetet e tjera të Kosovës, si Prishtinë, Pejë, Mitrovicë, Prizren etj. Nëpër territorin e Komunës kalon Hekurudha Fushë Kosovë – Pejë – Prizren, Autostrada Vërmicë- Merdare si dhe Rruga Regjionale Caralevë – Bushat – Drenas - Skenderaj. Rrugët ndërlidhëse dhe hekurudhat janë mundësi e mirë për lëvizjen e shpejtë të qytetarëve dhe mallërave. Këto arterie i mundësojnë Komunës së Drenasit të ketë qasje të mirë lidhëse me koridorët e rëndësishëm ndërkombëtar VIII dhe X. Aeroporti ndërkombëtar “Adem Jashari” , gjendet 17 km larg Drenasit. Kjo afërsi i mundëson bizneseve të kësaj komune të ofrojnë shërbime për pasagjerë si dhe transport të mallrave.

Në vitin 2011, kur është bërë regjistrimi i popullsisë në nivel të Kosovës, komuna e Drenasit kishte 58,531 banorë ose 3.4% të popullsisë totale të Kosovës. Prej këtij numri 29,728 ishin meshkuj ose 50.8% kurse 28,803 ishin femra ose 49.2%. Vetëm 6,143 persona jetojnë në qytet ose 10.5%, kurse pjesa tjetër prej 52,388 ose 89.5% të personave jetojnë në fshatra. Nga popullsia e aftë për punë e që gjithsej janë 37,940 persona, 19,282 ose 50.8% ishin meshkuj në vitin 2011, kurse 18,658 ose 49.2% ishin femra.

Komuna	Popullsia			Foshnje 0 vjeç	Fëmijë 1-6	Fëmijë 7-14	Rinia 15- 27	Popullsia e aftë për punë 15-64			65+
	Gjithsej	Meshkuj	Femra					Gjithsej	Meshkuj	Femra	
Gjithsej	58,531	29,728	28,803	1,207	6,496	9,592	15,343	37,940	19,282	18,658	3,296
		50.8%	49.2%	2.1%	11.1%	16.4%	26.2%		50.8%	49.2%	5.6%
Urban	6,143	3,021	3,122	91	655	973	1,576	4,092	2,006	2,086	332
	10.5%	49.2%	50.8%	1.5%	10.7%	15.8%	25.7%	10.8%	49.0%	51.0%	5.4%
Rural	52,388	26,707	25,681	1,116	5,841	8,619	13,767	33,848	17,276	16,572	2,964
	89.5%	51.0%	49.0%	2.1%	11.1%	16.5%	26.3%	89.2%	51.0%	49.0%	5.7%

Prej këtyre statistikave mund të konfirmohet se komuna e Drenasit është një komunë kryesisht rurale.

Në fund të vitit 2015, në komunën e Drenasit funksiononin 916 biznese, prej tyre 800 biznese në pronësi të meshkujve, kurse 116 në pronësi të femrave.

Edhe pse Komunitat e Kosovës me ligjin për vetëqeverisjen lokale janë të obliguara që përveç regjistrimit dhe licensimit të bizneseve të krijojnë edhe politika dhe legjislacionin përcjellës për zhvillim ekonomik, Komuna e Drenasit ende nuk ka të hartuar dhe as të miratuar asnjë Rregullore për Përkrahje të Bizneseve të cilat udhëhiqen nga femrat, nuk ka Strategji dhe as Plan Veprimi për bashkëpunim dhe përkrahje bizneseve, në ndërkohë që mos pasja e këtyre dokumenteve kaq të rëndësishme vlerësohet nga vetë komuna e Drenasit si një mungesë, pengesë dhe problem që kërkon zgjidhje.

Hartimi dhe miratimi i Strategjisë komunale për përkrahje të bizneseve, gruas afariste në veçanti, me përfshirjen e drejtpërdrejtë të zyrtarëve komunal, bizneseve dhe grupeve tjera të interesit do të krijojë parakushte për përfshirje dhe pjesëmarrje në krijimin e politikave, procedurave dhe praktikave më të mira në përkrahje bizneseve në përgjithësi, dhe atyre të grave në veçanti. Strategjia do të ndihmojë Komunën dhe Drejtorinë Komunale për Zhvillim Ekonomik në planifikimin e integruar të politikave lokale me ato nacionale, që prekin interesat e grave afariste në shumë sektorë të veçantë ekonomik. Bazuar në raportet dhe studimet e bëra nga organizata të ndryshme kombëtare dhe ndërkombëtare, del në pah se pozita ekonomike e gruas në Kosovë nuk është aq e favorshme.

Sipas të dhënave nga regjistrimi i vitit 2011, në Kosovë ishin të punësuar 278,572 persona, prej tyre 213,076 meshkuj ose 76.5% dhe 65,496 femra ose 23.5%. Në komunën e Drenasit ishin të punësuar gjithsej 7,268 persona, ose 2.6% e numrit të të punësuarëve në nivel vendi, prej tyre 6,083 meshkuj ose 83.7% dhe vetëm 1,185 femra ose 16.3%.

Po sipas të dhënave nga regjistrimi i vitit 2011, në Kosovë ishin të papunë 226,634 persona, prej tyre 144,911 meshkuj ose 63.9% dhe 81,723 femra ose 36.1%. Në komunën e Drenasit ishin të papunë gjithsej 9,281 persona, ose 4.1% e numrit të të papunëve në nivel vendi, prej tyre 6,070 meshkuj ose 65.4% dhe 3,211 femra ose 34.6%.

Pra siç po shihet nga këto statistika, gjendja e numrit të të punësuarëve femra në komunë është edhe më e keqe se sa në nivel qendror ku afërsisht për çdo katër meshkuj të punësuar kemi një femër të punësuar. E njëjta statistikë negative paraqitet edhe te të papunët. Numri i femrave të papuna është afërsisht me nivelin e femrave të papuna në nivel qendror.

Pra, femrat janë edhe më pak të punësuar se sa meshkujt, edhe nga aspekti i pronësisë së bizneseve.

3. STRATEGJIA PËR GRATË NDËRMARRËSE NË KOMUNËN E DRENASIT PËR PERIUdhËN 2017-2022

Qëndrimet patriarkale të burrave, por edhe të grave në Kosovë, ende paraqesin një pengesë të konsiderueshme për zhvillimin e ndërmarrësisë së grave në Kosovë. Krijimi i kushteve për zhvillimin e ndërmarrësisë, sidomos të ndërmarrjeve të vogla dhe të mesme do të jetë njëri nga prioritetet kryesore në Kosovë.

Pengesa më e madhe në zhvillimin e ndërmarrësisë së gruas ka të bëjë me disa vlera që janë rezultat i trashëgimisë shekullore kulturore. Poashtu, për gruan konsiderohet që është shumë e vështirë të mbajë "dy punë" njërën për të ushtruar profesionin e saj dhe të dytën-familjen. Për gruan gjithmonë është konsideruar se është e përshtatshme për disa profesione, kurse nuk është e përshtatshme për disa profesione tjera, psh.për gruan është shumë e përshtatshme që të merret me profesionet e shërbimeve dhe në arsim.

Për gruan është e vështirë që të marrë kredi në bankë për shkak se shumica e tyre nuk kanë pronësi pothuajse asgjë në emër të vet, prandaj nuk mund të kenë qasje në resurse financiare. Kjo pengesë është sidomos e theksuar me rastin e fillimit të biznesit të ri. Një pengesë shtesë është prania e ekonomisë jo-formale e cila e cenon tregun e punës.

Një pengesë shtesë është mungesa e trajnimeve dhe programeve edukative të cilat do të shtynin gratë që idetë dhe dëshirat e tyre t'i kthejnë në aktivitete konkrete të biznesit.

Poashtu, edhe nëse ekziston përkrahja ndaj gratë, ajo është e diferencuar në varësi të lokacionit, ku më tepër përkrahen gratë në vendbanimet urbane se sa ato në vendbanimet rurale.

Strategjia e zhvillimit të ndërmarrësisë së grave ka për qëllim krijimin e kushteve dhe ambientit të përshtatshëm për hapjen e bizneseve të reja dhe rritjen e zhvillimin e atyre ekzistuese, që gjithsesi do të kontribuonte në zvogëlimin e papunësisë në këtë komunë.

Rezultatet kryesore të cilat duhet të realizohen brenda kornizës së strategjisë deri në vitin 2022 janë:

1. Rritja e aktivitetit të ndërmarrësisë së grave për ta arritur nivelin kombëtar.

2. Përkrahja e grave për t'u bërë ndërmarrëse (gra në biznes)
3. Përkrahja e grave për të vazhduar që të jenë të suksesshme (për ato që janë tashmë në biznes).
4. Përkrahja e grave në biznes për t'u rrjetëzuar në nivelin lokal dhe kombëtar.

Arritjes së këtyre rezultateve komuna e Drenasit do t'iu qaset përmes këtyre veprimeve strategjike:

- 1. Krijimi i ambientit të volitshëm për zhvillimin e ndërmarrësisë së grave**
- 2. Qasja më e mirë në financa**
- 3. Krijimi dhe ofrimi i njohurive të nevojshme, dhe**
- 4. Rrjetëzimi i grave në biznes**

1. Krijimi i ambientit të volitshëm për zhvillimin e ndërmarrësisë së grave

Përmes këtij veprimi strategjik, komuna do të përmirësojë ambientin e të bërit biznes në komunë në pajtueshmëri të plotë me nevojat dhe kapacitetet e ndërmarrjeve të vogla dhe të mesme që janë në kuadër të komunës.

Me qëllim të sigurimit të përkrahjes së nevojshme për ndërmarrësinë e femrave duhet të realizohen këto masa:

Masa 1 - Vendosja e një strukture/organi në nivel të drejtorive komunale për koordinimin dhe implementimin e Strategjisë së ndërmarrësisë së grave

Masa 2 - Rritja e kapaciteteve për ofrimin e shërbimeve konsulente për gratë në të gjitha fazat e veprimtarive të tyre afariste, duke nisur nga faza para themelimit të biznesit

Masa 3 - Aplikimi i diskriminimit pozitiv për të gjitha programet zhvillimore dhe ndarjet e granteve

Masa 4 - Promovimi i ndërmarrësisë dhe realizimi i programeve të dedikuara për vetëpunësim të grave dhe themelimin e bizneseve të reja

Masa 5 – Promovimi i bizneseve ekzistuese përmes përkrahjes së projekteve të grave

Masa 6 - Hulumtimi për/dhe themelimi i inkubatorit të biznesit

Masa 7- Ofrimi i përkrahjes financiare dhe organizative për zhvillimin e veprimtarive të zanateve tradicionale të grave.

Masa 8 - Lehtësimi i procedurave administrative duke eliminuar kërkesat për dokumentacion si dhe zvogëlimin e shpenzimeve

Masa 9 - Verifikimi i lartësisë dhe arsyeshmërisë së taksave për bizneset, me theks të veçantë për bizneset në pronësi apo bashkëpronësi të grave.

Masa 10 – Organizimi i panairëve për promovimin e punës së grave

Masa 11 – Dhënje e përparësisë për gruan gjatë përzgjedhjes së përfituesve të shfrytëzimit të palujtshmërisë komunale.

2. Qasja më e mirë në financa

Edhe pse ndërmarrjet e vogla dhe të mesme kryesisht e financojnë veten për ushtrimin e veprimtarisë së tyre, prapë se prapë ato kanë nevoja të caktuara për financim nga burime të jashtme. Dhe kur vjen çështja për t'u financuar, burimi kryesor për financimin e jashtëm të këtyre ndërmarrjeve është sektori bankar. Me rastin e aplikimit për kredi pjesë e pandashme është kërkesa për hipotekë, përkatësisht për kolateral. Këtu fillojnë pengesat e mëdha për biznesin në pronësi të gruas, për shkak se zakonisht gruaja nuk ka pronë në emër të vet, dhe rrjedhimisht refuzohet si kërkesë nga banka. Edhe pse zgjidhja e çështjes së trajtimit të pronësisë nga ana e grave është çështje që kryesisht duhet të trajtohet dhe zgjidhet në plan kombëtar, edhe komunat e kanë rolin e tyre.

Poashtu bankat zakonisht nuk i përkrahin bizneset fillestare për shkak të mungesës së historisë paraprake të biznesit, kështuqë është shumë e vështirë për një person, e sidomos për një grua që të hapë një biznes të ri për shkak se i mungojnë mjetet financiare.

Me qëllim të qasjes në financim nga ana e grave ndërmarrëse, duhet të realizohen këto masa:

Masa 1 - Krijimi dhe promovimi i një fondi për grante për gratë fillestare në biznes në komunë

Masa 2 - Bashkëpunimi me Fondin e garantimit të kredive të krijuar në nivel qendror me qëllim përkrahjen e grave fillestare në biznes

Masa 3 - Promovimi i kërkesave specifike të grave ndërmarrëse në kuadër të bashkëpunimit me sektorin bankar me qëllim të gjetjes së modaliteteve për përkrahjen nga ana e bankave të grave ndërmarrëse.

3. Krijimi dhe ofrimi i njohurive të nevojshme

Në të gjitha hulumtimet që janë bërë në Kosovë në fushën e aftësimin profesional dhe aftësive për bërjen e biznesit, është thënë se përkundër papunësisë së madhe që është në vend, ka një mungesë të theksuar prë kuadro të përgatitura profesionalisht. Kjo mund të thuhet edhe për pronarët e bizneseve, e sidomos për ata që duan ta fillojnë një biznes të ri. Kjo është edhe më shumë e theksuar te gratë. Arsyeja kryesore për atë që anglisht quhet skills gap (zbrazëtirë shkathtësisë) qëndron te sistemi shkollor në Kosovë. Realisht, sistemi i arsimit në Kosovë nuk është fare në pajtim me kërkesat e ekonomisë, duke prodhuar kuadro në sektorët që nuk janë të nevojshëm, kurse duke mos pasur programe dhe edukim për sektorët deficitarë. Për këtë qëllim duhet bërë një reformë adekuate në arsim dhe një koordinim adekuat të sistemit të arsimit me nevojat afatshkurta dhe afatgjata të ekonomisë së Kosovës. Kjo nuk është në kompetencat e organeve komunale por dikastereve përkatëse qeveritare.

Ajo çka mund të bëjë komuna është ofrimi i përkrahjes përmes ofrimit të këshillave apo trajnimeve në fillim dhe në vitet e para të zhvillimit të biznesit të tyre, me theks të veçantë te bizneset e grave.

Me qëllim të arritjes të njohurive dhe shkathtësive të caktuara për gratë në biznes duhet të merren këto masa:

Masa 1 – Përgatitja dhe organizimi i programeve specifike të trajnimeve për ndërmarrësi për të rinj dhe gra

Masa 2 – Përgatitja e programeve të posaçme të mentorimit dhe këshillimit për përkrahje të grave në biznes në të gjitha fazat e veprimtarisë së tyre dhe në bashkëpunim me ministrinë përkatëse

Masa 3 - Krijimi i qendrës për përkrahje të bizneseve në kuadër të komunës, njëra nga funksionet bazë të saj do të ishte përkrahja e grave në biznes.

4. Rrjetëzimi (Networking) i grave në biznes

Promovimi i ndërmarrësisë së grave, përkatësisht i grave në biznes duhet të jetë njëri nga prioritetet kryesore në nivel komunal. Duhet të ndryshojë koncepti dhe të kuptuarit të rolit të gruas në biznes, mundësitë e tyre për biznes dhe promovimi i tyre si një bazë shumë e rëndësishme e zhvillimit ekonomik komunal.

Prandaj, kërkohet që gratë në biznes të bashkohen në rrjete formale apo joformale me qëllim të avokimit të interesave të tyre. Komuna duhet të luajë rolin kyç në përkrahjen e nismave të tilla.

Gratë në biznes, sipërmarrëse dhe menaxhere gjithnjë e më tepër janë duke e kuptuar rolin dhe nevojën për krijimin e rrjeteve të tyre për një bashkëpunim sa më të ngushtë. Përderisa burrat kryesisht marrëveshjet e tyre biznesore dhe bashkëpunimin e realizojnë në takime joformale, shpeshherë nëpër kafene, gratë më tepër preferojnë që t'i realizojnë këto qëllime përmes organizimit në grupe të ndryshme formale apo joformale.

Me qëllim të promovimit të lidhjeve afariste në mes të grave ndërmarrëse, është e nevojshme që të realizohen këto masa:

Masa 1 – Organizimi i kampanjës së vazhdueshme për promovimin e ndërmarrësisë së grave në komunë, fushata vetëdijësuese për rëndësinë e vlerave historike dhe ushqimeve tradicionale në mënyre që të tërhiqen turist

Masa 2 - Rritja e kapacitetit të organizatave apo grupeve informale të biznesit të grave, me qëllim të forcimit të rrjetit dhe nxitjen e bashkëpunimit të ndërsjellë të ndërmarrësve në nivel komunal, por poashtu edhe për të forcuar bashkëpunimin e grave sipërmarrëse me shoqatat e tjera dhe bizneset e tjera jashtë komunës

Masa 3 – Promovimi i aktiviteteve apo bizneseve që nuk konsiderohet të jenë tipike për gratë

Masa 4 – Futja në skemën buxhetore dhënja e çmimit për gratë e suksesshme në biznes në komunë

Masa 5 – Krijimi i bazës së të dhënave për gratë në biznes në kuadër të komunës, si dhe përkrahja e shoqatave për të mbajtur evidencën dhe krijuar modelin e anëtarësimit për anëtarët e veta

Masa 6 – Vendosja e komunikimit direkt, dialogut dhe bashkëpunimit të përhershëm në mes të komunës dhe shoqatave të grave, apo rrjeteve të tyre formale apo informale me qëllim të vendosjes dhe realizimit të interesave të femrave ndërmarrëse

Masa 7 – Vendosja komunikimit direkt, dialogut dhe bashkëpunimit të përhershëm në mes të institucioneve të arsimit në komunë dhe shoqatave të grave ndërmarrëse

4. MATJA E REZULTATEVE KRYESORE TË STRATEGJISË

Rezultatet kryesore të cilat duhet të realizohen brenda kornizës së strategjisë deri në vitin 2022 janë:

Strategjia 1. Rritja e aktivitetit të ndërmarrësisë së grave për ta arritur nivelin kombëtar.

Rezultati 1. Matet përmes Indeksit të aktivitetit gjithëpërfshirës ndërmarrës (Total Entrepreneurial Activity Index)

Strategjia 2. Përkrahja e grave për t'u bërë ndërmarrëse (gra në biznes)

Rezultati 2. Matet përmes rritjes së numrit ndërmarrjeve të reja të themeluara nga ana e grave

Strategjia 3. Përkrahja e grave për të vazhduar që të jenë të suksesshme (për ato që janë tashmë në biznes).

Rezultati 3.1. Matet përmes rritjes së numrit ndërmarrjeve me pronare grave që vazhdojnë të operojnë në vitin 2 dhe 3 pas themelimit të tyre si ndërmarrje të reja

Rezultati 3.2. Matet përmes rritjes së numrit ndërmarrjeve me pronare gra që kanë rritje të vazhdueshme

Strategjia 4. Përkrahja e grave në biznes për t'u rrjetëzuar në nivelin lokal dhe kombëtar.

Rezultati 4. Matet përmes numrit të anëtareve në shoqata apo rrjete formale e joformale komunale, regjionale apo kombëtare